

БОРКО Т.М.,

кандидат педагогічних наук,
Миколаївський міжрегіональний
інститут розвитку людини
вищого навчального закладу
«Відкритий міжнародний університет
розвитку людини "Україна"»,
м. Миколаїв

**ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЙНОГО КОМПОНЕНТУ
У МАЙБУТНІХ РЕДАКТОРІВ
(НА ПРИКЛАДІ СПЕЦКУРСУ ОСНОВИ РЕДАГУВАННЯ
ХУДОЖНЬОЇ ПЕРЕКЛАДНОЇ ЛІТЕРАТУРИ)**

*У статті проаналізовано мотиваційні компоненти навчально-пізнавальної діяльності студентів, здійснено аналіз факторів формування професійної компетентності майбутніх редакторів.
Ключові слова: психолого-педагогічний фактор, педагогічні умови, професійна компетентність.*

*В статье проанализированы мотивационные компоненты учебно-познавательной деятельности студентов, осуществлен анализ факторов формирования профессиональной компетентности будущих редакторов.
Ключевые слова: психолого-педагогический фактор, педагогические условия, профессиональная компетентность.*

*The article deals with the motivational components of academic-cognitive activities of the students, the factors of future editors' professional competence formation are under analysis.
Key words: psychological and pedagogical factor, pedagogical conditions, professional competence.*

Постановка проблеми. В процесі підготовки спеціалістів головну роль набуває орієнтація на особистість і компетентність, що дозволяє суттєво полегшити процес соціально-професійної адаптації молоді, підвищити її конкурентоспроможність. Різні підходи до змістового наповнення компетентнісної освіти найбільше сприятимуть формуванню професіоналізмові та конкурентоспроможності майбутнього редактора – усе це вносить кардинальні зміни до вимог підготовки майбутніх фахівців.

Метою статті є виявлення факторів, що визначають появу сталої позитивної мотивації у майбутніх редакторів на прикладах редагування художньої перекладної літератури.

Завдання: проаналізувати опитування з виявлення мотивів, вивчення спецкурсу з основ редагування художньої перекладної літератури, у доцільності впровадження у навчальний процес як умову підвищення професійної компетентності майбутніх редакторів.

Виклад матеріалу. В останні роки психологи та педагоги приділяють багато уваги проблемам мотивації, яка покладена у навчальну діяльність і яку умовно можна назвати позитивною, тому що вона забезпечує успішне оволодіння знаннями та навичками [1; 3; 4; 5; 8; 9; 11].

Дослідженню мотиваційного компоненту навчально-пізнавальної діяльності студентів та вивченню засобів його формування присвячено праці вчених М.Т. Левочки [8], П.Я. Козика [6], І.Б. Красноголової [7] та інших.

Аналіз праць учених із даної проблеми (І.Б. Красногорова [7], В.М. Клачко [5], А.К. Маркова [10]) показав, що на формування позитивної мотивації впливає багато факторів, тому наше завдання полягало в необхідності відібрати ті з них, які не тільки ґрунтовно впливають на процес формування професійної компетентності майбутніх редакторів, але є найбільш значущими з позицій самих студентів. А відтак визначимося із сутністю понять „психолого-педагогічний фактор” та „психолого-педагогічні умови”.

Так, у сучасному тлумачному словнику української мови фактор визначається як – „чинник; рушійна сила, умова будь-якого процесу або явища” [12], а умова – як „необхідна обставина, що уможлиблює здійснення, утворення чогось або сприяє чомусь” [12]. С.В. Будаєв, наприклад, вивчаючи питання формування готовності майбутніх учителів до навчання дітей дошкільного віку, під психолого-педагогічними умовами розуміє зовнішні відносно особистості студента штучні обставини організації навчального процесу у вищому навчальному закладі, які виступають причиною і стимулом якісних позитивних змін особистісного розвитку [2, с. 74].

У статті під поняттям „психолого-педагогічні фактори” формування професійної компетентності майбутніх редакторів будемо розуміти експериментально виявлені та теоретично обґрунтовані групи чинників, об’єднаних за спільною ознакою, що впливають на оптимальність функціонування педагогічної технології формування професійної компетентності майбутніх редакторів і належать до її певного структурного компоненту, а під поняттям „педагогічні умови” – оптимальні обставини організації навчального процесу у вищому навчальному закладі, від яких залежить ефективність формування професійної компетентності майбутніх фахівців.

Нами було проведено опитування, метою якого стало визначення основних мотивів вивчення основ редагування художньої перекладної літератури у процесі формування професійної компетентності майбутніх редакторів для створення оптимальних педагогічних умов набуття фахових знань.

В опитуванні студентів спеціальності „Видавнича справа та редагування” взяли участь 268 студентів п'яти українських університетів: Інституту журналістики Київського національного університету імені Т. Шевченка (14,4% осіб II курсу; 7,4% осіб III курсу; 8,5% особи IV курсу; 4,1% осіб V курсу); Національного технічного університету України „КПІ” (19,0% особи I курсу і 13,0% осіб IV курсу денної форми навчання; 3,7% осіб I курсу заочної форми навчання); Київського національного університету культури і мистецтва (6,3% осіб II курсу; 9,3% осіб III курсу); Миколаївського міжрегіонального інституту розвитку людини ВНЗ ВМУРол „Україна” (2,6% осіб II курсу; 3,7% осіб IV курсу); Миколаївського державного університету імені В. Савицького (7,0% осіб II курсу; 5,6% осіб III курсу). Опитувані мали проранжувати балами від 0 до 10 мотиви, запропоновані для розгляду. Висока кількість балів щодо визначення „місця” мотиву в загальному переліку мотивів повторюються. В опитуванні взяли участь приблизно однакова кількість студентів від I до IV курсу. П'ятикурсникам з Інституту журналістики Київського національного університету імені Т. Шевченка відводиться роль експертів у першу чергу щодо вибору, на якому курсі найкраще читати спецкурс з основ редагування художньої перекладної літератури.

Було запропоновано проранжувати варіанти мотивів, котрі спонукали б студентів до вивчення нового спецкурсу „Основи редагування художньої перекладної літератури” для майбутніх редакторів, за запропонованим переліком:

- здобуток нових знань;
- підвищення рівня фахових знань із редагування;
- підвищення рівня фахових знань із української літератури;
- підвищення рівня фахових знань із зарубіжної літератури;
- взаємодія з культурою інших народів;
- необхідність знань редагування художньої перекладної літератури для подальшої професійної діяльності;
- необхідність умінь та навичок редагування художньої перекладної літератури для подальшої професійної діяльності;
- бажання отримати високу оцінку;
- дружба друзів;
- негативні фактори (зазначте, які саме);
- потреба у фаховому спілкуванні.

Всі опитувані включили до трійки мотивів-лідерів підвищення рівня фахових знань із редагування (середній бал 8,5). Майже всі (крім студентів IV і V курсів Інституту журналістики КНУ ім. Т. Шевченка) найвищу кількість балів дали мотивам необхідність умінь та навичок редагування художньої перекладної літератури для подальшої професійної діяльності (середній бал 8,7) та необхідність знань редагування художньої перекладної літератури для подальшої професійної діяльності (середній бал 8,5).

Мотиви-лідери: одержали в середньому від 8,5 до 8,7 балів за 10-бальною шкалою. Умовні „експерти”-п’ятикурсники Інституту журналістики КНУ ім. Т. Шевченка на третю позицію вивели мотив підвищення рівня фахових знань із зарубіжної літератури (8,2 балів), що, напевне, свідчить про те, що, на думку студентів, за роки навчання достатньо оволоділи уміннями та навичками редагування і більше потребують знань із зарубіжної літератури.

Натомість старшокурсники Інституту журналістики КНУ ім. Т. Шевченка надали високу позицію мотиву знайомство з культурою інших народів (від 8,0 до 8,3 балів). Мотив пошук нових знань посів третю позицію тільки у студентів III курсу Інституту журналістики КНУ ім. Т. Шевченка (7,9 балів при середньому 7,5). Мотив підвищення рівня фахових знань із української літератури (8,9 при середньому 6,9) – на другій позиції у студентів-заочників НТУ України „КПІ”.

Не увійшли до трійки лідерів в жодному ВНЗ мотиви потреба у фаховому спілкуванні (середній бал 6,1); бажання отримати високу оцінку (середній бал 4,4); думка друзів (середній бал 3,1). Мотив негативні фактори – на останньому місці (без указання, які саме) набув 0,4 балів.

Дещо „випадає” із загального комплексу думка з визначення мотивів у студентів-першокурсників заочного відділу НТУ України „КПІ”: до трійки мотивів-лідерів у них увійшли: підвищення рівня фахових знань із редагування (9,6 балів); підвищення рівня фахових знань із української літератури (8,9 балів) та підвищення рівня фахових знань із зарубіжної літератури (8,8 балів), що засвідчує надто загальні уявлення про майбутній фах студентів-заочників I курсу („люблю літературу, тому хочу бути редактором”).

Як бачимо, у визначенні мотивів студентами різних ВНЗ і різних курсів є певні розбіжності. Однак незаперечним є те, що переважна більшість опитаних першість віддають професійним мотивам (Рис. 1).

Якщо порівнювати мотиви, котрі спонукали б студентів до вивчення нового спецкурсу „Основи редагування художньої перекладної літератури” для майбутніх редакторів, то представники Інституту журналістики КНУ ім. Т. Шевченка віддали пріоритетну кількість балів таким мотивам, як необхідність знань редагування художньої перекладної літератури для подальшої професійної діяльності (II курс – 8,9; III курс – 7,9; IV курс – 6,9; V курс – 7,9)

та необхідність умінь та навичок редагування художньої перекладної літератури для подальшої професійної діяльності (II курс – 9,0; III курс – 8,1; IV курс – 6,8; V курс – 7,0). У п'ятикурсників високу позицію посідали й інші мотиви. Йшлося про знайомство з культурою інших народів (8,3), про підвищення рівня фахових знань із редагування (8,2) та із зарубіжної літератури (8,2).

Пріоритетні мотиви, визначені студентами Національного технічного університету України „КПІ”, певною мірою повторюють тенденцію, виявлену при опитуванні студентів Інституту журналістики КНУ ім. Т. Шевченка. Однак такі мотиви, як необхідність знань редагування художньої перекладної літератури для подальшої професійної діяльності (I (д/в) курс – 8,6; I (з/в) курс – 8,2; IV курс – 8,2), необхідність умінь та навичок редагування художньої перекладної літератури для подальшої професійної діяльності (I (д/в) курс – 8,4; I (з/в) курс – 8,4; IV курс – 8,6), підвищення рівня фахових знань із редагування (I (д/в) курс – 8,4; I (з/в) курс – 9,6; IV курс – 8,2) та з української літератури (I (д/в) курс – 7,2; I (з/в) курс – 8,9; IV курс – 6,7) мали вищий рейтинг. Студенти I (з/в) та IV курсів віддали перевагу підвищенню рівня фахових знань із зарубіжної літератури (I (з/в) курс – 8,8; IV курс – 7,0), підвищенню рівня фахових знань із редагування (I (з/в) курс – 9,6; IV курс – 8,2) та з української літератури (I (з/в) курс – 8,9; IV курс – 6,7).

Студенти Київського національного університету культури і мистецтва віддають перевагу тим самим мотивам, що й їхні колеги з Інституту журналістики КНУ ім. Т. Шевченка та Національного технічного університету України „КПІ”. Однак високі позиції у них посідають такі, як необхідність знань редагування художньої перекладної літератури для подальшої професійної діяльності (II курс – 9,2; III курс – 8,9), необхідність умінь та навичок редагування художньої перекладної літератури для подальшої професійної діяльності (II курс – 9,5; III курс – 9,6), підвищення рівня фахових знань із редагування (II курс – 8,5; III курс – 9,0) та пошук нових знань (II курс – 8,1; III курс – 8,1).

У студентів Миколаївського міжрегіонального інституту розвитку людини ВНЗ ВМУРОЛ „Україна” тенденція виділення деяких пріоритетних мотивів повторюється: необхідність знань редагування художньої перекладної літератури для подальшої професійної діяльності (II курс – 9,1; IV курс – 9,8), необхідність умінь та навичок редагування художньої перекладної літератури для подальшої професійної діяльності (II курс – 9,5; IV курс – 9,1), підвищення рівня фахових знань із редагування (II курс – 8,8; IV курс – 8,3) та пошук нових знань (II курс – 6,7; IV курс – 7,2).

Студенти Миколаївського державного університету імені В. Сухомлинського віддають перевагу тим самим мотивам, що й студенти з

Вища освіта у контексті інтеграції до європейського освітнього простору

вищеназваних ВНЗ: необхідність знань редагування художньої перекладної літератури для подальшої професійної діяльності (II курс – 9,2; III курс – 8,7), необхідність умінь та навичок редагування художньої перекладної літератури для подальшої професійної діяльності (II курс – 9,5; III курс – 9,6), підвищення рівня фахових знань із редагування (II курс – 8,3; III курс – 9,0), пошук нових знань (II курс – 8,1; III курс – 7,7).

У загальному підсумку вибору мотивів студентами всіх вищих навчальних закладів, що взяли участь в опитуванні, із 11 запропонованих мотивів пріоритетними за 10-бальною системою визначено (див. табл. 1): необхідність умінь та навичок редагування художньої перекладної літератури для подальшої професійної діяльності (середній бал 8,7); необхідність знань редагування художньої перекладної літератури для подальшої професійної діяльності (середній бал 8,5); підвищення рівня фахових знань із редагування (середній бал 8,5); пошук нових знань (середній бал 7,5); підвищення рівня фахових знань із зарубіжної літератури (середній бал 7,1); знайомство з культурою інших народів (середній бал 7,0); підвищення рівня фахових знань із української літератури (середній бал 6,9).

Таблиця 1. Показник рейтингу мотивів за курсами

№ з/п	Мотиви	Курс					Середній бал
		Кількість респондентів у %					
		I	II	III	IV	V	
		22,8	23,5	24,2	25,4	4,1	
1.	Необхідність умінь та навичок редагування художньої перекладної літератури для подальшої професійної діяльності	8,4	9,4	9,1	8,1	7,0	8,7
2.	Необхідність знань редагування художньої перекладної літератури для подальшої професійної діяльності	8,6	9,1	8,5	8,1	7,9	8,5
3.	Підвищення рівень фахових знань із редагування	8,6	8,4	8,8	8,1	8,2	8,5
4.	Пошук нових знань	7,3	7,6	7,9	7,2	7,9	7,5
5.	Підвищення рівень фахових знань із зарубіжної літератури	6,8	7,3	6,9	7,2	8,2	7,1
6.	Знайомство з культурою інших народів	6,8	7,5	6,7	6,8	8,4	7,0
7.	Підвищення рівень фахових знань із української літератури	7,5	7,1	6,2	6,8	6,5	6,9
8.	Потреба у фаховому спілкуванні	6,5	7,3	6,2	4,8	4,0	6,1
9.	Бажання отримати оцінку	4,2	5,3	5,1	3,3	2,7	4,4
10.	Думка друзів	3,2	3,9	3,0	2,3	2,6	3,1
11.	Негативні фактори (зазначте, які саме)	0,7	0,5	0,3	0,2	0,2	0,4

Отже, опитування з виявлення мотивів, вивчення спецкурсу з основ редагування художньої перекладної літератури, проведене нами, засвідчило доцільність його впровадження у навчальний процес як умову підвищення професійної компетентності майбутніх редакторів.

У цій же анкеті студентам було запропоновано визначити, на якому курсі, на їхню думку, варто читати зазначений спецкурс. Переважна більшість студентів з усіх ВНЗ зауважили, що краще – на III – IV курсах, коли вже є певний запас базових знань з основ редагування, а новий спецкурс посилить рівень фахової підготовки.

Список використаних джерел:

1. Алексюк А.Н. Особенности структуры учебно-познавательной мотивации студентов университетов / Анатолий Николаевич Алексюк, Сергей Алексеевич Вашин // Проблемы высшей школы. – 1984. – № 52. – С. 10–12.
2. Будак С.В. Формування готовності студентів до іншомовної діяльності з дошкільниками / Сергій Валерійович Будак. – К.: Видавничий Дім „Слово“, 2008. – 288 с.
3. Вербицкий А.А., Платонова Т.А. Формирование познавательной и профессиональной мотивации студентов / А.А. Вербицкий, Т.А. Платонова. – М.: НИИ ВШ, 1986. – 40 с.
4. Вергасов В.М. Активизация познавательной деятельности студентов в высшей школе / В.М. Вергасов. – К.: Вища школа, 1985. – 167 с.
5. Клачко В.М. Формування мотивації учбової діяльності у курсантів вищих військових навчальних закладів: автореф. дис. на здобуття наук. ступення канд. пед. наук: 20.02.02 / Володимир Миколайович Клачко; Національна академія Прикордонних військ України ім. Б. Хмельницького. – Хмельницький, 1999. – 18 с.
6. Козик П.Я. Исследование мотивационных предпосылок изучения иностранного языка студентами неязыкового (сельскохозяйственного) вуза. На материале немецкого языка: автореф. дис. на соискание науч. степени канд. пед. наук: 13.00.02 / Павел Якович Козик. – Мичск, 1976. – 24 с.
7. Красногорова І.Б. Формування мотивів учіння студентів у процесі викладання англійської мови: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.01 / Ірина Борисівна Красногорова; Національний педагогічний ун-т ім. М.П. Драгоманова. – Київ, 1999. – 20 с.
8. Левочко М.Т. Мотивація навчального процесу при вивченні спеціальних дисциплін / Марія Теодозіївна Левочко // Роль прогресивних форм навчально-виховної роботи в підготовці сучасних фахівців: статті. – К.: 2002. – С. 289-284.
9. Лузан П.Г. Розвиток у студентів пізнавального інтересу до вивчення української та зарубіжної культури: [метод. вказівки і рекомендації]. / П.Г.

- Лузан, І.В. Зайцева. – Ірпінь: Ред.-видавничий відділ УФЕІ, 1999.– 46 с.
10. Маркова А.К. Формирование мотивации учения: книга для учителя / Аэлита Капитоновна Маркова. – М.: Просвещение, 1960. – 192 с.
11. Метленков Н. Социальный заказ на творческую личность / Николай Метленков // Дидактика. – 1997. – № 6. – С. 23-24.
12. Сучасний тлумачний словник української мови / [гол. ред. В.В. Дубічинський]. – Х.: ВД „ШКОЛА”, 2006. – 832 с.